

Wanda de Kanter

Geen genade voor de tabaksindustrie

Longkankerpatiënte Annemarie van Veen wil dat de tabaksindustrie strafrechtelijk wordt aangeklaagd. Een van de mensen die haar hierbij helpt, is Wanda de Kanter. Als longarts in Amsterdam strijdt De Kanter al jarenlang tegen de tabaksbedrijven en hun lobbyisten. De industrie probeert mensen moedwillig verslaafd te maken, zegt zij. De sigaret is zo ontworpen dat de nicotine zo snel mogelijk in de hersenen komt, terwijl in een sigaret niet eens nicotine zou hoeven zitten.

✎ Jurgen Tiekstra ✎ Antoni van Leeuwenhoek

Het is eind juni. Longarts Wanda de Kanter geeft een lezing in het UMCG, het academisch ziekenhuis in Groningen. Al aan het begin van haar betoog vertelt ze over de ravage die het roken van sigaretten in het menselijk lichaam achterlaat. Voor een stukje aanschouwelijk onderwijs roept ze een man op het podium om alle delen van diens lichaam eens langs te gaan. „Ons lichaam is één groot bloedvat”, doceert ze. Vandaar dat roken van kop tot teen schade aanricht. Ze wijst het aan: roken geeft kans op een hersenbloeding, op vasculaire dementie, op depressie en angststoornissen, op mond- en keelkanker, op copd, op longkanker, op een hartinfarct, een verwijding van de grote buikslagader, op suikerziekte, op blaaskanker, onvruchtbaarheid, een miskraam, op een bloedvatvernauwing in de benen. En ga zo maar door. Zeventien soorten kankers kunnen uit het roken van sigaretten voortkomen. Roken staat garant voor 30 procent van alle kankersterfte.

„Er gaan per jaar meer mensen aan longkanker dood dan aan borstkanker, prostaatcancer en darmkanker samen”, voegt ze een paar maand later nog aan die morbide lijst toe. Ze is net terug van vakantie, haar vliegtuig is pas een uur daarvoor geland, maar zonder haperen pakt ze de draad op van het verhaal dat ze nu al jaren met grote ijver en toewijding vertelt. Wanda de Kanter is longarts, bij het Amsterdamse kankercentrum Antoni van Leeuwenhoek, maar vooral ook een kruisvaarder tegen de tabaksindustrie. Ze rookte zelf jarenlang, dus ze beklemtoont haar empathie voor de roker. Maar geen genade heeft ze voor de tabaksindustrie. Te vuur en te zwaard strijdt ze tegen een bedrijf als Philip Morris en de veelkoppige tabakslobby

die cirkelt rond de politici en ambtenaren in Den Haag en Brussel.

Alle mogelijkheden grijpt ze aan. In 2008 schreef ze met collega-longarts Pauline Dekker het boek *Nederland stopt! met roken*. Een aantal jaren later begonnen zij samen met anderen de website tabaknee.nl, waarop de tabakslobby wordt ontleed. Ze proberen al langere tijd het ambtenarenpensioenfonds ABP te overtuigen niet meer te investeren in de tabaksindustrie. Ze begonnen een rechtszaak tegen de Nederlandse staat om een einde te maken aan de onderlinge contacten tussen tabakslobbyisten en Nederlandse politici en ambtenaren, op grond van een richtlijn van de Wereldgezondheidsorganisatie. Toen huidige minister Schippers van Volksgezondheid de overheids campagnes tegen het roken annuleerde, de subsidie voor kenniscentrum Stivoro schraptte, het rookverbod voor eenmanscafés ophief en ook de vergoeding uit het basispakket haalde voor hulp bij het stoppen met roken, leverden zij met Stichting Rookpreventie Jeugd duizenden protesthandtekeningen in.

Momenteel steunt ze Annemarie van Veen, een 43-jarige moeder van vier kinderen uit Zwolle, die een strafzaak tegen de tabaksindustrie probeert te beginnen. In 2014 hoorde zij, na van kindsaf aan gerookt te hebben, dat ze uitgezaaide longkanker heeft. Strafrechtadvocaat Bénédicte Ficq pakte het Wetboek van Strafrecht erbij en op basis van 'het opzettelijk benadelen van de gezondheid' denkt ze het Openbaar Ministerie te kunnen overtuigen om de tabaksindustrie aan te klagen. Eind september zal zij dit voorleggen aan het OM, dat waarschijnlijk twee maanden later laat horen of het inderdaad tot vervolging overgaat. Met de beweging Sick of Smoking proberen ze een zo groot mogelijk achterban te kweken. Inmiddels hebben zich 15.000 mensen aangemeld.

Eind november zal het Openbaar Ministerie waarschijnlijk laten horen of het inderdaad tot vervolging van de tabaksindustrie overgaat

Het doel dat ook Wanda de Kanter voor ogen heeft, is het 'criminaliseren' van de productie en verkoop van tabak. Ze wil weg van het 'eigen schuld, dikke bult' als een roker ziek wordt. „Wij willen de schuld leggen bij de tabaksindustrie, die dit product sinds de jaren zestig zo is gaan bewerken dat het enorm verslavend is geworden. Ze hebben zeshonderd stoffen toegevoegd, ze hebben het op ratten getest. Daar zijn miljoenen documenten over bekend. We willen laten zien wat de tabaksindustrie doet om onze kinderen verslaafd te maken.”

Want ze kan wel vertellen over de COPD-patiënten die ze als longarts tegenkomt, over de vrouwen van 45 jaar die in hun huis om de twee meter een krukje hebben staan om op uit te kunnen puffen, „die bij elke zin die ze uitspreken naar lucht moeten happen”. Ze kan wel benadrukken dat er 500.000 COPD-patiënten in Nederland zijn („die mensen zie je niet, die hoor je niet, want die zitten thuis achter de geraniums benauwd te zijn”), maar de ervaring wijst uit dat rokers zich geestelijk afsluiten voor al dat onheil. Echt wakker schrikken ze als ze horen over „de machinaties van de tabaksindustrie”. Over deze „maffia, die wereldwijd jaarlijks zes miljoen doden op haar geweten heeft”.

Want waarom zit er nicotine in sigaretten - de stof die het roken zo verslavend maakt? Het kan er met gemak uitgelaten worden, zegt De Kanter. „De sigaret is, zoals de tabaksindustrie dat noemt, een 'nicotine delivery device', een nicotinebezorgservice. In het bewerkingsproces halen ze de nicotine eruit en stoppen die er daarna in een standaarddosering weer in. De nicotine geeft zeven seconden na de inhalatie de kick, de impact. Als je die nicotine eruit haalt, dan gebeurt er niks. Maar hoe sneller de nicotine je brein bereikt, hoe sneller je dopaminereceptoren het beloningsstofje

gaan afgeven en hoe groter de impact is. Dus wat de tabaksindustrie heeft gedaan, is de tabak dusdanig bewerken dat de nicotine sneller vrijkomt. Dat hebben ze gedaan door ammoniak en suikers aan de tabak toe te voegen, waardoor de zuurgraad iets hoger wordt en de nicotine sneller in gasvorm in je brein terecht komt.”

„Een nicotineverslaving bestaat uit twee componenten”, zegt ze. „De lichamelijke is de meest directe vorm. Als je een pakje per dag rookt, daalt de nicotinespiegel een half uur na je laatste sigaret. Door dat nicotinetekort in je brein krijg je weer een hunkering, waardoor het enige wat je dan wil is: roken, roken, roken. Daarna is het nicotine-

